

Homobevrijding als instrument van racisme

Sandew Hira

6 februari 2014

Inleiding¹

In de anti-racisme beweging is er een discussie over de vraag of opvattingen over homobevrijding een breekpunt moeten zijn in de samenwerking tussen anti-racisme organisaties. Laten we duidelijk zijn: homohaat is onacceptabel. Er bestaan verschillende opvattingen over homobevrijding. De diversiteit van meningen en de confrontatie van meningen maakt je niet tot vijanden van elkaar. Mijn houding om discussie en debat te zien als essentieel onderdeel van onze democratische principes biedt deze ruimte.

Hoe verhouden homobevrijding en anti-racisme zich tot elkaar? Dit stuk is een bijdrage aan die discussie.

Ik betoog het volgende:

1. Homobevrijding is niet alleen de bevrijding van homo's (of de hele LGTB gemeenschap). Het wordt ook gebruikt als politiek instrument om racisme te bevorderen.
2. In de strijd tegen racisme moeten we beide kanten van de homo-beweging belichten: de racistische en de anti-racistische kant van de homo-beweging.
3. De anti-racisme beweging moet homobevrijding omarmen als deel van de emancipatie van de mens, maar niet als breekpunt gebruiken in de mobilisatie van mensen tegen racisme.
4. Er zijn meerdere strategieën in de homobevrijding. De racistische strategie staat haaks op de niet-racistische.

Dit stuk is als volgt opgebouwd.

We beginnen met de wijze waarop homobevrijding door extreem-rechts wordt gebruikt om racisme te bevorderen. Vervolgens plaatsen we hun handelingen in de context van de erfenis van het kolonialisme en de verschillende vormen die racisme heeft gehad. Daarna behandelen we de opkomst van de beweging tegen Zwarte Piet en de discussie over homobevrijding. Tenslotte onderbouwen we een strategie die de strijd tegen racisme kan combineren met de strijd voor homobevrijding zonder de racistische elementen in de homostrijd.

Fortuyn

Op 5 mei 2012, tien jaar na zijn dood, herpubliceert De Volkskrant een geruchtmakende interview met Pim Fortuyn dat het einde betekende van zijn carrière als lijsttrekker van Leefbaar Nederland en het begin van zijn eigen partij. Het interview was oorspronkelijk gepubliceerd in de Volkskrant van zaterdag 9 februari 2002. De kop van het interview luidt: *"Pim Fortuyn op herhaling: 'De islam is een achterlijke cultuur'"*.

Daarin spuit hij zonder enige gêne alle racistische vooroordelen tegen moslims en zwarten. Fortuyn: *"Ik heb geen zin de emancipatie van vrouwen en homoseksuelen nog eens over te doen. Op middelbare scholen zijn tal van homoseksuele leraren die vanwege Turkse en Marokkaans jongens in de klas niet durven uitkomen voor hun identiteit. Dat vind ik een schande."*²

¹ Dank aan Kenneth Donau, hoofdredacteur van SlavernijOnline voor zijn kritisch opmerkingen bij een eerdere versie van dit artikel.

² <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/611698/2012/05/05/Pim-Fortuyn-op-herhaling-De-islam-is-een-achterlijke-cultuur.dhtml>.

Fortuyn maakte een koppeling tussen de onvrede met de elite en de racistische onderbuikgevoelens in de samenleving. En homo-bevrijding was een instrument in die koppeling. Migranten werden weggezet als achterlijke mensen uit middeleeuwse culturen en het bewijs daarvoor was hoe met homoseksualiteit werd omgegaan.

Wilders

Fortuyn speelde met diverse sociale krachten: de homobevrijding, de anti-autoritaire sentimenten en racistische onderbuikgevoelens.

De banier van Fortuyn is overgenomen door Wilders. In het verkiezingsprogramma van 2012 staat: "*De massa-immigratie is intens schadelijk voor Nederland. Buiten de problemen met de islam die we nu geïmporteerd hebben, zien we een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen op het gebied van uitkeringsafhankelijkheid, antisemitisme, homohaat* [SH: mijn nadruk], *vrouwendiscriminatie, criminaliteit, overlast, schooluitval en eerwraak. Niet-westerse allochtonen kosten Nederland 7,2 miljard euro per jaar.*"³

Het verkiezingsprogramma bevat het volgende programmapunt getiteld *Homo-emancipatie*: "*We verdedigen onze homoseksuelen tegen de oprukkende islam.*"

Als extreem-rechts homobevrijding gebruikt als instrument om racisme en islamofobie aan te wakkeren, dan geeft dat te denken. Maar het is niet verrassend.

Historische achtergrond

Het verhaal van extreem-rechts over homobevrijding en islam is het verhaal van racisme, van superioriteit van de kolonisator en inferioriteit van de gekoloniseerde. In onze analyse- raamwerk van Decolonizing The Mind leggen we uit dat de racistische ideologie ontstaan is met het kolonialisme. De kern van deze ideologie is de positionering van wit Europa als superieur en de gekoloniseerde volkeren als inferieur.⁴

Die ideologie heeft drie transformaties ondergaan die samenhangen met de wijze waarop kennis wordt geproduceerd. De westerse ideologie van homobevrijding past in de derde fase van racisme.

3 PVV: Verkiezingsprogramma 2012 – Hún Brussel, Óns Nederland, p. 35.

4 Dit raamwerk behandelen we tijdens workshop en trainingen en zal in 2014 gepubliceerd in een boek.

De verhouding kolonisator/gekoloniseerde wordt in de racistische ideologie niet alleen gebaseerd op ras of kleur.

In de eerste fase van de racistische ideologie was het concept van superioriteit en inferioriteit gebaseerd op het theologische concept van de ziel. Dat concept was inzet van een debat bij de start van kolonialisme tussen twee theologen: Bartholomé de las Casas en Juan Gines de Sepúlveda. Dat debat staat bekend als het debat van Valladolid. Eén van de discussiepunten was: hebben de Inheemsen een ziel. Het criterium voor een mens was de vraag of ze een ziel hadden. Als dat zo was, dan konden ze tot mensen worden gerekend en mochten niet tot slaaf worden gemaakt, anders waren ze een diersoort die tot slaaf gemaakt mochten worden. Dit noemen we theologisch racisme. De vorm van racisme hangt samen met de rol van theologie in de productie van kennis. De 'ander' had geen ziel en was daarom inferieur.

De tweede vorm van racisme hangt samen met de opkomst van de natuurwetenschappen ten tijde van de Witte Verlichting in Europa. Superioriteit/inferioriteit werd beargumenteerd vanuit de genen. De 'ander' had de verkeerde genen en was daarom inferieur. Dit noemen we wetenschappelijk racisme omdat argumenten uit de natuurwetenschappen werden gebruikt om superioriteit/inferioriteit te beargumenteren.

De derde vorm van racisme is opgekomen met de sociale wetenschappen. De inferioriteit van de ander werd beargumenteerd vanuit cultuur. De 'ander' had de verkeerde cultuur, een achterlijke cultuur.

Nu komt er een ander aspect bij: mensen die het politiek niet eens zijn met de heersende westerse machten, kunnen ook achterlijk zijn. Een opmerkelijk voorbeeld is de hetze tegen Rusland gebaseerd op de zogenaamde Russische homofobie. Homo's hebben in Rusland meer rechten dan in de Verenigde Staten. Dat wordt overtuigend aangetoond door Brian Hess, een Amerikaanse homo-activist, die de Russische homowetten heeft geanalyseerd. De analyse is te downloaden via <http://www.iisr.nl/download/RussianGayLaw.pdf>.

Principes van de racistische ideologie in homobevrijding

De techniek van de racistische ideologie was gebaseerd op vijf principes:

1. De selectie van voorbeelden waaruit duidelijk de inferioriteit van de 'ander' blijkt.
2. Het verzwijgen van feiten die de inferioriteit van de 'ander' ontkracht.
3. Het verzwijgen van feiten die de superioriteit van de kolonisator ontkracht.
4. Het presenteren van de 'ander' als een wezen dat niet in staat is om eigen kennis te produceren onafhankelijk van de kolonisator en daardoor altijd hulpbehoevend is.
5. Het presenteren van de kolonisator als de witte redder, die beschaving brengt en vanuit de beste intenties de 'ander' wil meetrekken in de vaart der volkeren.

Ik zal niet ingaan op hoe deze technieken zijn toegepast in de verschillende fasen van de ontwikkeling van racisme. Ik zal me beperken tot hoe deze technieken worden toegepast in de racistische ideologie van homobevrijding.

1. Fortuyn en andere racisten verwijzen naar moslim jongetjes die homo's pesten en scheppen het beeld van een achterlijke cultuur die niets moet hebben van homoseksualiteit.
2. Ze verzwijgen de voorbeelden waarbij imams homohuwelijken inzegenen of moslims die zich vanuit hun geloof inzetten voor homobevrijding. De Zuid-Afrikaanse imam Mushin Hendricks is zo'n voorbeeld die in Nederland lezingen heeft gehouden over islam en homoseksualiteit en zelf homo is. Dat zou haaks staan op het beeld van de achterlijke islam. Een onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2011⁵ geeft aan dat de overgrote meerderheid van allochtonen vinden dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. Bij Surinamers was het 88%, Antillianen 77%, Marokkanen 64% en Turken 60%. Deze cijfers worden verzegen in de racistische ideologie van extreem rechts en homobevrijding.
3. Een recent politierapport over geweld tegen homo's meldt dat 68% van de daders van homogeweld van autochtone afkomst is. Je zou denken dat het accent van een beleid van de homobeweging zich zou richten op autochtonen.⁶ Niets is minder waar.

5 Saskia Keuzenkamp: Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland 2011, Internationale vergelijking, ontwikkelingen en actuele situatie. Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag, september 2011, p. 30.

6 Politie: Anti-homogeweld in Nederland. Analyse van (dreiging van) fysiek anti-homogeweld. Driebergen 2013, p. 33.

4. In niet-westerse culturen bestaat een lange traditie van denken over seksualiteit. De Kamasutra uit de Hindoe cultuur of The Perfume Garden uit de islamitische cultuur zijn geschreven bronnen waarin uitgebreide verhandelingen staan over hoe te genieten van seks. In afbeeldingen, gedichten, liederen wordt in veel van die culturen homoseksualiteit als normaal afgebeeld of bezongen. Ze zijn niet bekend in het westen onder het grote publiek, die vooral geconfronteerd wordt met de Victoriaanse moraal die het kolonialisme heeft geïntroduceerd in die culturen.
5. En met de bovenstaande technieken presenteert de witte homo-beweging zich als de redder van de zwarte en gekleurde homo's die overal ter wereld en vooral in Nederland worden onderdrukt. De witte man als de white savior die de homo-slachtoffers gaat redden uit achterlijke culturen.

De Zwarte Piet beweging en de discussie over homofobie

De discussie over homofobie en racisme is niet aangekaart vanuit de optiek dat de homobeweging een racistische stroming heeft. Die discussie is volledig buiten beeld gebleven. Deze bijdrage wil dat beeld corrigeren.

De discussie is aangekaart vanuit de stelling dat de Zwarte Piet beweging homofobisch is en vanuit een strategische discussie naar de verhouding tussen racisme en homofobie.

Het verwijt van homofobie kwam naar aanleiding van een bezoek van panafricanist Umar Johnson die was uitgenodigd door activisten uit de Zwarte Piet beweging. Johnson heeft zich in negatieve termen uitgelaten over homo's, maar was uitgenodigd op basis van zijn panafricanistische opvattingen. Dat bezoek bracht de volgende twee vragen naar voren:

1. Moet Umar Johnson verboden worden om in Nederland te spreken?
2. Kan er sprake zijn van samenwerking tussen mensen en organisaties die het met elkaar eens zijn op één terrein – het verbod op Zwarte Piet – maar oneens op andere terreinen (homobevrijding)?

Spanningsveld tussen vrijheden

De eerste vraag had ik al gedeeltelijk behandeld op de website van IISR.⁷ Mijn houding is dat hier twee principes in het

7 http://www.iisr.nl/CMS_V3.aspx?IDCMSDetail=915.

geding zijn: de vrijheid van meningsuiting en het recht van homo's om in vrijheid te leven. Ik - en velen met mij in de Zwarte Piet beweging - zijn voor beide rechten. Hoe ga je om met dit spanningsveld? Het leidend principe dat ik bepleit is dat we vrijheden niet moeten beperken, maar uitbreiden. Onze strijd is principieel een strijd voor uitbreiding van rechten, niet voor de beperking daarvan. Dat is een aangelegenheid van mensen en instituties die macht hebben en daar misbruik van maken.

Pleiten voor een verbod om Umar Johnson te laten spreken is pleiten voor de beperking van vrijheden. Ik ben een voorstander van discussie en debat tussen mensen die met elkaar van mening verschillen. Tegenstanders van Umar Johnson zouden met hem in discussie moeten gaan in plaats van te pleiten dat hij niet mag spreken.

Hoe zit het dan met de vrijheid van homo's? De vraag moet beantwoorden in termen van macht. Wat zijn de instrumenten van macht die de vrijheid van homo's bedreigen en hoe worden die instrumenten ingezet door Umar Johnson en de mensen die hem uitgenodigd hebben? Machtinstrumenten zijn instrumenten waarmee een groep zijn wil kan opleggen aan een andere groep. Voorbeelden zijn wet- en regelgeving, structureel geweld, selectiemechanismen om iemand toegang tot voorzieningen te ontzeggen (huis, baan, positie).

Het is onzinnig om te stellen dat Umar Johnson of de mensen in de Zwarte Piet beweging over zulke machtsinstrumenten beschikken. Dus is het helemaal niet aan de orde dat zij de vrijheid van homo's bedreigen. Het is ook niet eerlijk te doen alsof ze macht die wel hebben.

Een argument dat in deze discussie wordt gebruikt is: racisme is geen mening, maar een machtsstructuur. Maar dat is helemaal niet waar. Racisme is een machtsstructuur én mening, een ideologie, waarmee machtsverhoudingen worden gerationaliseerd. Zonder die ideologie, die mening, kan de machtsstructuur niet bestaan. Het is geen tegenstelling maar twee zijden van dezelfde medaille.

Samenwerken met gelijkgezinden

De tweede vraag is: kun je samenwerken met mensen die van mening met je verschillen op bepaalde punten en overeenstemming hebben op andere punten. Ik vind van wel.

Welke waarde zouden we moeten hechten aan de meningsverschillen? Homofobie is geen issue in de Zwarte Piet beweging. Er is een issue van gemaakt die onterechte verdeeldheid met zich meebracht. De initiatiefnemers waren helemaal niet bezig met homofobie, maar met panafricanisme. Sommigen deelden niet eens de mening van Umar Johnson over homo's maar vonden zijn opvattingen over panafricanisme overtuigend.

Ik zou graag willen samen werken met de mensen die er een issue van hebben gemaakt, omdat ik denk dat mijn meningsverschillen met hen op dit punt geen reden moet zijn om samen te werken op die punten waar we het met elkaar eens zijn.

Ik heb ook meningsverschillen met mensen in de homobeweging die denken dat er maar één strategie is in de homobevrijding en dat is de westerse strategie van coming out. Die strategie is ingebed in het westerse concept van de individuele vrijheid.

Ik denk dat er andere strategieën zijn die ingebed zijn in niet-westerse concepten die het individu plaatst binnen een gemeenschap. In de Afrikaanse filosofie heet dat Ubuntu. De moslims noemen het Umma en de Hindoes Dharma.

Meningsverschillen over deze zaken zijn voor mij geen hindernis om samen te werken. De diversiteit van meningen en de confrontatie van meningen maakt je niet tot vijanden van elkaar. Veel hangt van onze houding om discussie en debat te zien als essentieel onderdeel van onze democratische principes.